

De Rietschotbok

LEEFTIJDSONTWIKKELING

IN BEELD

Aanspreken met als doel het inschatten van de leeftijd of leeftijdsklasse (kalf-jaarling-jong-volwassen-oud) van een reebok is weliswaar minder lastig dan bij reegeiten, maar daarmee is het nog steeds geen eenvoudige zaak. Vaak wordt bij het aanspreken te veel de nadruk gelegd op het gewei als indicator voor de leeftijd. Net als voor geiten geldt echter ook voor bokken dat de lichaamsbouw het belangrijkste kenmerk is om de leeftijd te schatten. Aan de hand van beeldmateriaal dat een periode van acht jaar beslaat, schetst Bas Worm de leeftijdsontwikkeling van de Rietschotbok.

Tekst en foto's Bas Worm

De betreffende reebok is vernoemd naar zijn territorium dat de toponiem 'het Rietschot' draagt en gelegen is in het circa 450 ha grote natuurgebied 'Het Buurserzand' tussen Enschede en Haaksbergen. Het Rietschot is een voormalig agrarisch gebied dat in 2004 door Natuurmonumenten is omgevormd tot natuurgraslanden met aan de oostzijde een zwak gebufferd ven, omringd door nat schraalgrasland en natte heide. De westzijde bestaat uit vochtig bloemrijk grasland met aan de randen elzenbroekbos en solitaire eiken.

Hoge recreatiedruk

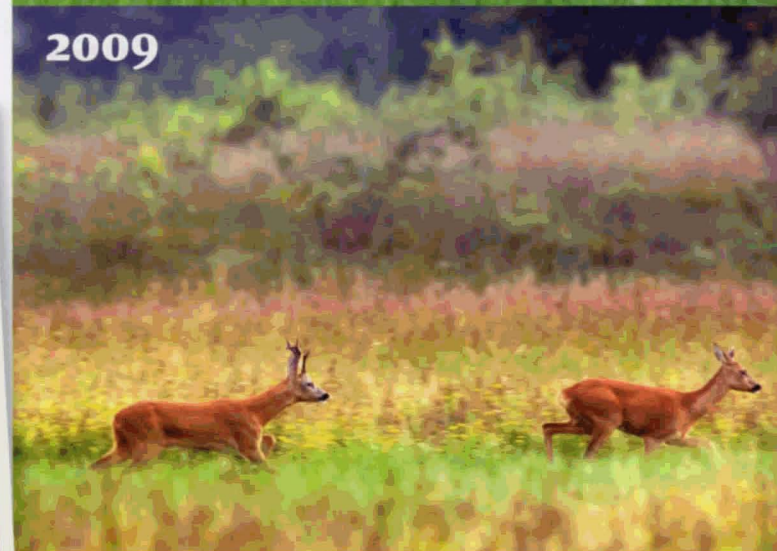
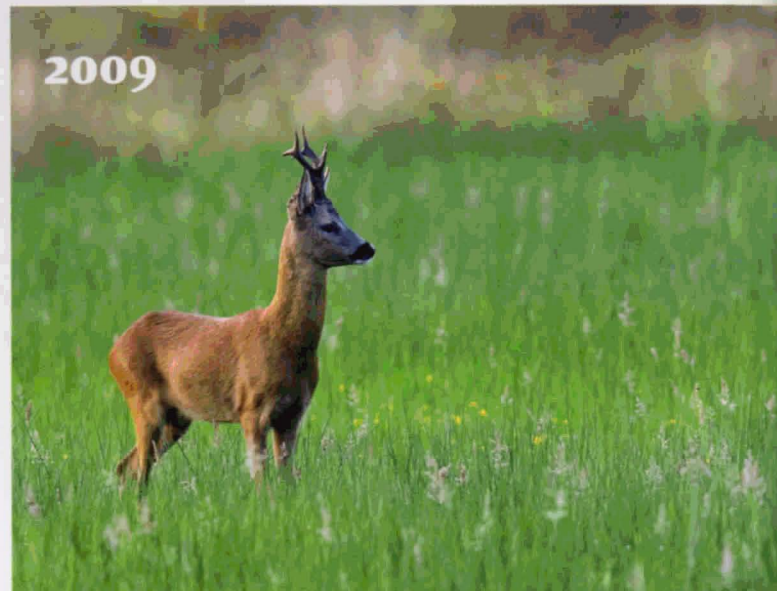
Het Buurserzand is sinds de millenniumwisseling mijn favoriete gebied voor het observeren van reeën. Naast de Rietschotbok ben ik hier tegen nog andere bijzondere exemplaren aangelopen, zoals de sterke 'Knoefbok' en de 'Gekke Bok', die een bijzondere gewei-ontwikkeling vertoonde. Over elke bok is wel een verhaal te schrijven, maar de 'Rietschotbok' heb ik tot nu toe het langst kunnen observeren en fotograferen. In 2009 werd ik geattendeerd op deze 'opvallend grote en actieve bok' op het Rietschot, waar ik tot dan toe vanwege de hoge recreatiedruk nauwelijks kwam. Dat veranderde echter na de betreffende bok in levende lijve te hebben waargenomen. De ondanks zijn jonge leeftijd sterke bok wist zich in dat door mensen druk bezochte gebied schijnbaar prima te handhaven. Alleen in de wintermaanden was ik hem eerst 'kwijt' naar later bleek verbleef het dier dan in het hoger en droger gelegen dennen-berkenbos verderop. De bok heeft dus een duidelijk ander terreingebruik in zomer- en winterhaljaar.

Hieronder een beschrijving van de leeftijdsontwikkeling van de Rietschotbok op basis van gedrag en lichaamsbouw

2009: nog een jonge bok

In 2009 was de Rietschotbok qua bouw, houding en gedrag duidelijk nog een jonge bok. Al zal menig een hem al als 'kapitale' bok hebben aangesproken! Zijn nek is al mooi breed en de borst komt al naar voren. Zijn lichaam is rechthoekiger dan dat van een doorsnee jaarlingbok. Dit soort jonge bokken is vaak heel trouw en stipt bij het uittreden en het gebruik van wissels. Ook de Rietschotbok: vrijwel altijd kwam hij over dezelfde wissel vanuit de dekking het open veld op. Opvallend kenmerk: het scheurtje in zijn rechteroor, dat overigens niet op de gekozen foto's uit 2009 te zien is.

Uit de twee opnamen blijkt dat je uit één enkel beeld geen conclusie over de leeftijd van een dier kunt trekken: in staande houding lijkt het dier veel zwaarder en ouder over te komen dan wanneer hij een geit drijft.

2010: de overgang van jong naar volwassen

In de portretfoto is het scheurtje halverwege het rechteroor wel goed te zien. Hij heeft naast een vrij hoog en stevig gepareld gewei een opvallend grijze kop. Zowel de pareling als de grijze snoet zijn onbetrouwbare kenmerken om een bok als 'oud' te duiden (zie kader aansprekenmerken). En als we deze bok in 2009 nog 'jong' vonden, dan kan hij dus nu niet opeens 'oud' zijn. Nee, hij zit in de overgang van jong naar volwassen (4 à 5 jaar). We zien een forse nek en een stevig lichaam, bovendien vertoont de bok duidelijk meer alert gedrag dan in het voorgaande jaar. Gedrag en lichaam kenmerken de overgang van een jonge naar een volwassen bok.

2011: geen beeldmateriaal

Als het hem niet zint dan scheldt hij er luid op los

2012: volwassen!

De Rietschotbok is op 'zijn best' opvallend zijn de hoge en zware stangen met forse enden. Een brede borstpartij en een nek die even breed is als zijn kop. De knik in de overgang van nek naar rug is minder scherp. Het lijf is niet egaal glad meer, maar gewelddoor de spierbundels van de voor- en achterlopers. De rozen beginnen al iets te hellen. Hij is volwassen en duidelijk 'baas' in zijn territorium. Als het hem niet zint dan scheldt hij er luid op los.

2012

2013

2013: onbetwistbare heerser De Rietschotbok zit nog in de volwassen-leeftijdsklasse. Ten opzichte van 2012 valt wel op dat zijn stangen duidelijk minder donker gekleurd zijn dan in 2012, maar dat heeft verder niets met leeftijd te maken. De geweimassa lijkt ook iets minder te zijn. Maar hij is nog steeds de onbetwistbare heerser in het territorium. Het neusbeen begint al wat te knippen en de eerste welving bij de oogkassen wordt zichtbaar. Een prachtige volwassen bok.

2014: van volwassen naar oud en... teruggezet

Dit is het eerste jaar dat we tekenen van terugzetten zien: zijn rechterstang kent duidelijk kortere enden. De rozen beginnen ook al aardig in de kop te zakken: onbetwistbaar kenmerk van hoge leeftijd. Het wordt lastiger om de bok te observeren, laat staan te fotograferen. Als hij in de gaten heeft dat je er bent, laat hij zich hooguit alleen nog maar van grote afstand en dan ook maar kort zien, hoe lang je ook blijft zitten. Een keer kon ik hem erop betrappen dat hij een omtrekkende beweging van een halve cirkel had gemaakt om mij vanaf zijn nieuwe positie nog een keer te 'peilen', om vervolgens voor de rest van de avond te verdwijnen. Het gedrag van een gewiekst dier. Het scheurtje in het rechteroor is nog steeds goed zichtbaar.

2014

Wie goed kijkt ziet dat zijn motoriek minder is geworden: hij beweegt zich stijfjes

2015

2015: opleving

Als ik de Rietschotbok op 4 augustus weer zie, valt me op dat hij er eigenlijk beter uitziet dan vorig jaar. Het oogend in de rechterstang is nog steeds kort, maar het lijkt erop dat de bok dit jaar beter heeft opgezet dan in 2014. De schoft begint uit te steken en hij draagt zijn kop duidelijk lager dan voorgaande jaren. Wat voor mij vervelend is, is dat hij niet meer zo trouw over zijn vaste wissel aan komt stappen. Soms is hij er gewoon al (in de hoge vegetatie), soms komt hij uit onverwachte hoek. Hij wordt steeds moeilijker in te schatten en daarmee nog lastiger te fotograferen.

2016: echt oud

In 2016 volgt een verrassing. Niet de rechterstang (zoals in 2014) maar de linkerstang vertoont stevige verschijnselen van terugzetten. Uitvergroten laat zien dat er geen sprake is van een afgebroken stang. Opvallend in het gedrag is dat de bok niet meer begint te schelden als hij je heeft waargenomen, zoals hij de voorgaande jaren wel deed. Hij lijkt toleranter geworden,

ook een ouderdomskenmerk. Zijn nek is dunner en de rozenstokken zijn nu duidelijker te zien. Hij begint – als je niet goed oplet – weer wat op een jonge bok te lijken. Maar wie goed kijkt ziet dat zijn motoriek minder is geworden: hij beweegt zich stijfjes, bijna kreupel soms. En zijn oogkassen zijn nu duidelijk gewelfd. Een bok in zijn nadagen...

In de herfsteditie (2016) van 'Reewild', het magazine van Vereniging Het Reewild, is ook aandacht besteed aan de Rietschotbok. Voor dit themanummer van De Jager heeft Bas Worm extra beeldmateriaal bijeengebracht om de leeftijdsontwikkeling van dit dier te beschrijven.

Meer beeldmateriaal van reebokken uit het Buurserzand en een uitgebreidere uiteenzetting van aanspreekkenmerken vindt u in het door IPC Groene Ruimte prachtig uitgegeven boek *Het Ree; observeren en herkennen* (2014) van Bas Worm.

Een aantal aanspreekkenmerken bij reebokken en hun waarde voor de leeftijdsschatting

ALTIJD WAAR

- Korte rozenstokken betekent volwassen tot oud. De gewebasis komt hierdoor dicht op de schedel te staan
- Rozen in het hoofdhaar of hellende rozen indiceren een hoge leeftijd
- Bij oude bokken gaat het gewei terugzetten
- Welving bij de oogkassen geeft aan dat het om een oud dier gaat
- Knik tussen rug en hals geeft aan dat het om een oud beest gaat

MEESTAL WAAR

- Een overbouwd voorlijf geeft aan dat het ree volwassen of oud is
- Een dikke en zware nek komt alleen voor bij oude bokken
- Het afwerptijdstip hangt samen met de leeftijd van de bok: jonge bokken werpen laat en oude bokken vroeg

SOMS WAAR

- Het tijdstip van vegen hangt samen met de leeftijd: oude bokken vegen vroeg (maart-april) en jonge bokken vegen laat (april-mei)
- De massa bovenin het gewei indiceert een jonge bok en de massa onderin een oude bok
- Een ree dat laat uittreedt, is volwassen of oud
- Het moment van verharens zegt iets over oud of jong

NIET WAAR

- Grove pareling van het gewei getuigt van een oude bok
- Een ree met dakrozen is oud
- Een ree met een grijs gezichtsmasker is oud

Werkelijke leeftijd

Stel dat de bok in 2009 drie jaar was, dan is hij op de laatste foto's uit 2016 liefst 10 jaar oud. Als hij deze winter is doorgekomen, heeft hij zelfs de respectabele leeftijd van 11 jaar bereikt. Ik moet hem gauw weer opzoeken voordat het te laat is. En mocht dat het geval zijn, dan hoop ik dat we zijn kop ergens vinden. Wat zou het geweldig zijn om een slijpplaatje van een kies te kunnen laten maken en uitsluitel te krijgen over de werkelijke leeftijd van dit dier. •